

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

**Контрольні завдання
та методичні рекомендації до їх виконання
з навчальної дисципліни
"ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА"
для студентів напряму підготовки
6.030507 "Маркетинг"
заочної форми навчання**

**Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2016**

Затверджено на засіданні кафедри економіки та маркетингу
Протокол № 9 від 23.12.2015 р.

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Укладачі: В. І. Рожко
В. М. Щетинін

К 64 **Контрольні** завдання та методичні рекомендації до їх виконання з навчальної дисципліни "Економіка підприємства" для студентів напряму підготовки 6.030507 "Маркетинг" заочної форми навчання : [Електронне видання] / уклад. В. І. Рожко, В. М. Щетинін. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016. – 52 с.

Запропоновано контрольні завдання, які спрямовані на поглиблення, систематизацію, конкретизацію та закріплення знань, отриманих у процесі вивчення теоретичної частини навчальної дисципліни, а також розв'язання практичних завдань з наведеними методичними рекомендаціями до їх виконання.

Рекомендовано для студентів напряму підготовки 6.030507 "Маркетинг" заочної форми навчання.

Вступ

Метою викладання навчальної дисципліни "Економіка підприємства" є формування знань і навичок стосовно обґрунтування рішень з організації і підвищення результативності господарювання на рівні первинної ланки суспільного виробництва.

Метою контрольних завдань є систематизація, поглиблення й конкретизація знань, отриманих студентами в ході вивчення навчальної дисципліни, контроль над ступенем засвоєння ними матеріалу. Під час підготовки до виконання контрольних завдань студенти повинні опрацювати рекомендовану викладачем літературу.

Порядок виконання контрольних завдань

Контрольні завдання виконуються студентами за варіантами. У процесі виконання завдання студент обирає той варіант, номер якого збігається із сумою двох останніх цифр залікової книжки. Наприклад, номери 93 089 відповідає варіант 17 (8 + 9).

Контрольну роботу необхідно оформити на зброшурованих аркушах паперу формату А4; для зауважень рецензента залишити поля 3 – 4 см.

Зразок оформлення титульного аркуша контрольної роботи наведений у додатку А

Контрольне завдання складається з двох теоретичних запитань та двох практичних завдань з різних тем навчальної дисципліни.

Зміст контрольних запитань та зміст практичних завдань необхідно переписати. На кожне запитання треба дати чіткі та вичерпні відповіді. Необхідно використовувати приклади з практичної діяльності підприємств або організацій, де працює студент.

Рішення завдань необхідно викладати докладно, супроводжуючи поясненнями та формулами, що були використані для вирішення завдання. Після вирішення завдання слід дати оцінку отриманим результатам і зробити відповідні висновки.

У випадку повернення викладачем роботи студент повинен виправити в ній усі відзначені помилки. Виправлення й доповнення виконати на окремих аркушах і вкласти в прорецензовану роботу. Окремо від роботи

виправлення не розглядаються. Строки повторного подання роботи визначаються викладачем.

Номери контрольних завдань за варіантами наведені в табл. 1.

Таблиця 1

Варіанти контрольних завдань

Варіанти	Теоретичні запитання	Задачі	Варіанти	Теоретичні запитання	Задачі
1	1, 37	11, 21	16	16, 32	6, 32
2	2, 38	12, 37	17	17, 33	7, 33
3	3, 39	13, 1	18	18, 34	8, 22
4	4, 40	14, 2	19	19, 35	9, 23
5	5, 30	15, 25	20	20, 36	10, 24
6	6, 29	16, 26	21	41, 54	3, 31
7	7, 28	17, 27	22	42, 53	4, 34
8	8, 27	18, 28	23	43, 48	5, 36
9	9, 26	19, 29	24	44, 51	3, 35
10	10, 25	20, 30	25	45, 50	9, 38
11	11, 21	1, 31	26	46, 49	15, 33
12	12, 22	2, 34	27	47, 52	12, 36
13	13, 23	3, 35	28	9, 31	7, 29
14	14, 24	4, 36	29	3, 41	5, 26
15	15, 31	5, 37	30	18, 39	10, 37

Теоретичні запитання

1. Економічні функції держави. Державне економічне регулювання діяльності суб'єктів господарювання: методи, принципи, цілі та основні напрями.

2. Фактори зовнішнього оточення, які мають прямий вплив на підприємство: постачальники (трудових ресурсів, сировини, капіталу), конкуренти, споживачі, політико-правові фактори, державні органи управління.

3. Заходи щодо демонополізації виробництва. Функції Антимонопольного комітету.

4. Сутність і основні завдання управління підприємством. Принципи та підходи до здійснення процесу управління. Рівні управління на підприємстві.

5. Поняття методів управління. Класифікація методів управління. Економічні, організаційні, соціально-психологічні методи управління. Організаційні форми реалізації методів управління.

6. Основні типи організаційних структур управління. Принципи та етапи побудови організаційних структур управління.

7. Поняття та основні елементи виробничого процесу. Класифікація виробничих процесів. Основні принципи організації виробничого процесу.

8. Одиничне, серійне та масове виробництво, їх порівняльна характеристика та методи організації. Особливості організаційно-технічної побудови різних типів виробництва.

9. Трудові ресурси та персонал підприємства. Склад персоналу на промисловому підприємстві. Поняття промислово-виробничого та непромислового персоналу.

10. Класифікація персоналу за характером функцій, за рівнем кваліфікації тощо.

11. Визначення чисельності різних категорій працівників та структури персоналу. Поняття явочної, облікової, середньооблікової чисельності працівників.

12. Кадрова політика і система управління персоналом: мета, функції, принципи здійснення.

13. Сутність продуктивності праці. Методи вимірювання продуктивності праці: натуральний, трудовий, вартісний. Показники продуктивності праці.

14. Класифікація факторів, які впливають на продуктивність праці. Прогнозування зміни продуктивності праці на підприємстві за рахунок різних факторів.

15. Сутність та функції оплати праці. Державна політика та законодавство з оплати праці.

16. Тарифна система та її елементи. Форми оплати праці робітників: відрядна і погодинна. Характеристика різних систем оплати праці. Оплата праці керівників, фахівців і службовців.

17. Система мотивації трудової діяльності. Моделі мотивації. Класифікація методів мотивації результативності діяльності.

18. Економічна сутність і види капіталу. Виробничі фонди підприємства: основні та оборотні. Невиробничі основні фонди, їх призначення.

19. Класифікація і структура основних виробничих фондів. Методи оцінки основних виробничих фондів.

20. Види зношування основних фондів та його вимірювання. Амортизація основних фондів: прискорена і неприскорена, фіскальна і бухгалтерська. Особливості діючих в Україні систем бухгалтерської і фіскальної амортизації.

21. Відтворення основних виробничих фондів як складова процесу розширеного виробництва. Показники ефективності. Напрями інтенсифікації виробництва та способи ефективного використання основних фондів.

22. Поняття нематеріальних ресурсів. Об'єкти інтелектуальної та промислової власності, їх класифікація.

23. Нематеріальні активи підприємства, їх елементи. Патенти та ліцензії. Види ліцензій на використання об'єктів промислової власності.

24. Сутність і структура оборотних коштів. Оборотні фонди та фонди обігу: поняття, відмінність, складові частини. Класифікація оборотних коштів за функціональним призначенням, місцем у виробничому процесі, принципами організації, джерелами формування.

25. Методи нормування: аналітичний та прямого розрахунку. Визначення нормативів оборотних коштів у різних елементах: у виробничих запасах, у незавершеному виробництві, у витратах майбутніх періодів, у залишках готової продукції. Розрахунок загального нормативу оборотних коштів та середнього залишку оборотних коштів за певний період.

26. Оцінювання ефективності використання оборотних коштів: показники обертання оборотних коштів, показники використання матеріальних ресурсів у виробництві. Визначення економічного ефекту від прискорення обертання оборотних коштів. Напрями підвищення ефективності використання оборотних коштів.

27. Поточні витрати підприємства. Явні та економічні витрати. Поняття собівартості. Види собівартості.

28. Групування витрат за економічними елементами та калькуляційними статтями: взаємозв'язок, області використання. Складання кошторису.

29. Види калькуляцій, методи калькулювання собівартості. Методика розрахунку основних статей калькуляції. Особливості розрахунку собівартості відповідно до стандартів бухгалтерського обліку.

30. Особливості розрахунку собівартості на стадії проектування та освоєння випуску нових виробів. Укрупнені методи визначення собівартості, їх переваги, недоліки та сфери використання.

31. Сутність техніко-технологічної бази виробництва. Склад та тенденції розвитку техніко-технологічної бази.

32. Основні напрями розширення техніко-технологічної бази: технічне переозброєння, реконструкція, нове будівництво, модернізація. Програма технічного розвитку підприємства.

33. Виробнича потужність підприємства і порядок її обґрунтування. Цілі та принципи розрахунку виробничої потужності. Особливості розрахунку виробничої потужності у разі масового та серійного типів виробництва.

34. Поняття якості продукції. Якість продукції як один з основних факторів конкуренції та збільшення обсягу збуту.

35. Показники якості продукції, яка витрачається під час використання, та продукції, яка витрачає свій ресурс. Показники якості одиничні, комплексні, інтегральні. Основні методи визначення показників якості.

36. Сертифікація продукції в Україні. Впровадження та сертифікація систем менеджменту якості згідно зі стандартами ISO серії 9000 версії 2000 року як фактор підвищення конкурентоспроможності підприємства.

37. Поняття фінансового результату діяльності підприємства. Прибуток явний та економічний. Порядок визначення прибутку від реалізації продукції, балансового та чистого.

38. Сумарний прибуток від звичайної та надзвичайної діяльності підприємства до та після оподаткування. Джерела формування прибутку і доходу підприємства. Напрями використання чистого прибутку.

39. Поняття точки беззбитковості. Графічний та аналітичний методи визначення точки беззбитковості. Визначення маржинального доходу.

40. Оцінювання фінансово-економічного стану підприємства. Показники рентабельності та прибутковості. Оцінювання соціально-економічної ефективності виробництва. Фактори підвищення ефективності діяльності підприємства.

41. Сутність науково-технічного прогресу, його еволюційні та революційні форми. Особливості сучасної науково-технічної революції. Загальні та пріоритетні напрями науково-технічного прогресу.

42. Сутність інновацій, їх види та взаємозв'язок. Інноваційні процеси. Провідна роль інновацій щодо вдосконалення продукції, що виробляється.

43. Сутність інвестицій, види інвестицій і їх класифікація. Внутрішні та зовнішні інвестиції. Реальні і фінансові інвестиції. Різновиди і структура капітальних вкладень.

44. Роль інвестицій та джерела їх формування. Підприємство як об'єкт суб'єкт інвестування. Інвестиційна привабливість та інвестиційна політика підприємства. Інвестиційні рішення, що приймаються на підприємстві.

45. Оцінювання ефективності реальних інвестицій. Показники NPV, PBP, IRR. Фактори підвищення ефективності використання інвестицій. Інвестиційні проекти.

46. Концентрація виробництва як напрямок розвитку підприємства та її показники. Основні напрямки концентрації виробництва. Переваги та недоліки концентрації виробництва. Особливості концентрації виробництва в різних галузях народного господарства

47. Сутність диверсифікації виробництва як форми його концентрації. Види диверсифікації виробництва та її показники. Переваги та недоліки диверсифікації виробництва.

48. Комбінування виробництва як форма його диверсифікації та концентрації. Переваги та недоліки комбінування виробництва.

49. Спеціалізація виробництва як форма його концентрації. Види спеціалізації виробництва. Переваги та недоліки спеціалізації виробництва. Кооперування виробництва як наслідок його спеціалізації. Показники кооперування. Переваги кооперування виробництва.

50. Економічні передумови і сутність реструктуризації підприємства. Основні форми і види реструктуризації підприємств і обґрунтування проекту її впровадження. Соціально-економічна ефективність реструктуризації підприємств.

51. Поняття економічної безпеки. Джерела та види негативного впливу на підприємство. Головна та функціональні цілі економічної безпеки підприємства. Структура функціональних складових частин економічної безпеки. Етапи процесу організації економічної безпеки.

52. Забезпечення економічної безпеки підприємства за окремими функціональними складовими: фінансова, інтелектуальна, кадрова, техніко-технологічна, політико-правова, інформаційна, екологічна, силова. Служба безпеки підприємства, її задачі функції, об'єкти захисту.

53. Поняття санації підприємства. Обґрунтування проекту і бізнес-плану санації підприємства.

54. Поняття, основні причини та ознаки банкрутства підприємств. Методи прогнозування банкрутства. Модель Е. Альтмана. Умови та механізм визнання підприємства банкрутом. Основні етапи порушення справи про банкрутство підприємств в Україні.

Практичні завдання

Завдання 1

Освоїти розрахунок показників ефективності використання основних виробничих фондів.

Використовуючи дані табл. 2, визначити в динаміці за два роки: середньорічну вартість основних виробничих фондів, фондівіддачу, фондомісткість;

коефіцієнт вибуття і відновлення основних виробничих фондів;

фондоозброєність;

коефіцієнт змінності роботи металообробного обладнання;

загальну рентабельність виробництва.

Таблиця 2

Дані про роботу підприємства за два роки

№ п/п	Показники	Роки	
		базовий	звітний
1	2	3	4
1	Виробництво товарної продукції в оптових цінах, з урахуванням ПДВ, тис. грн	3 600	4 800
2	Собівартість річного випуску товарної продукції, тис. грн	2 300	2 350
3	Річний фонд оплати праці працюючих на підприємстві з відрахуваннями на соціальні заходи, тис. грн	880	920
4	Вартість основних виробничих фондів на начало року, тис. грн	4 500	4 750
5	Протягом року були введені в експлуатацію основні фонди, загальна сума яких становить, тис. грн,	1 300	1 450
	у тому числі за місяцями:		
	лютий	350	380
	квітень	310	450
	серпень	300	340
жовтень	340	280	
6	Протягом року були виведені з експлуатації основні фонди, загальна сума яких становить, тис. грн,	850	970
	у тому числі за місяцями:		
	березень	180	205
	травень	260	310
	червень	185	220
листопад	225	235	

1	2	3	4
7	Середньорічна вартість нормованих оборотних коштів, тис. грн	1 900	1 910
8	Середньооблікова чисельність працюючих, тис. осіб	4,4	4,8
9	Дані обстеження за роботою металообробного обладнання протягом трьох робочих днів: кількість відпрацьованих за три доби верстато-змін; кількість металообробного обладнання, шт.	3 550 650	3 680 670

Завдання 2

На основі вихідних даних, наведених у табл. 3, визначте: 1) зміну фондівіддачі в звітному році порівняно з базовим; 2) зміну рентабельності основних фондів; 3) відносну економію основних фондів в результаті зміни фондівіддачі; 4) зміну випуску продукції в результаті зміни фондівіддачі.

Таблиця 3

Дані про роботу підприємства, млн грн

№ п/п	Показники	Значення показника
1	Виробництво товарної продукції в оптових цінах:	
	базовий рік	8,9
	звітний рік	9,8
2	Балансовий прибуток:	
	базовий рік	1,25
	звітний рік	1,52
3	Середньорічна вартість основних виробничих фондів у базовому році:	
	базовий рік	8,4
	звітний рік	8,6

Методичні рекомендації до виконання завдання 1,2

Середньорічну вартість основних виробничих фондів ($ОФ_{сн}$) розраховують за формулою:

$$ОФ_{сн} = ОФ_{н} + \sum_{i=1}^n \frac{ОФ_{вi} \times t_{pi}}{12} - \sum_{i=1}^m \frac{ОФ_{бi} \times t_{при}}{12}, \quad (1)$$

де $ОФ_H$ – вартість основних виробничих фондів на початок року, тис. грн;

$ОФ_{Bi}$ – вартість основних виробничих фондів, введених у i -му місяці, тис. грн;

t_{pi} – період з моменту введення основних фондів до кінця року, (кількість місяців використання протягом року основних фондів, що вводяться), місяці;

$ОФ_{Bi}$ – вартість основних виробничих фондів, що вибули в i -му місяці, тис. грн;

$t_{при}$ – період з моменту вибуття основних фондів до кінця року (кількість місяців у році, коли вибулі основні фонди не використовуються), місяці;

n – кількість випадків введення ОПФ;

m – кількість випадків вибуття ОПФ.

Фондовіддача (Φ_o) показує річний обсяг виробництва товарної продукції (ТП) у розрахунку на одну гривню середньорічної вартості основних виробничих фондів ($ОФ_{сг}$) і визначається за формулою:

$$\Phi_o = \frac{ТП}{ОФ_{сг}} \quad (2)$$

Фондомісткість (Φ_e) – показник, зворотний фондовіддачі, показує, яка частина середньорічної вартості основних виробничих фондів використовується для виробництва товарної продукції вартістю 1 гривню.

Фондоозброєність (Φ_b) показує, яка частина середньорічної вартості основних фондів приходить в середньому на один працівника і розраховується за такою формулою:

$$\Phi_b = \frac{ОФ_{сг}}{Ч_p}, \quad (3)$$

де $Ч_p$ – середньооблікова чисельність працівників підприємства, осіб.

Коефіцієнт вибуття основних виробничих фондів обчислюють як відношення вартості вибулих протягом року основних виробничих фондів до загальної вартості основних виробничих фондів на початок року.

Коефіцієнт відновлення основних виробничих фондів визначають шляхом розподілу вартості введених за рік основних виробничих фондів на загальну вартість основних виробничих фондів на кінець року.

Коефіцієнт змінності ($K_{зм}$) показує, у скількох змін у середньому використовується кожна одиниця встановленого обладнання:

$$K_{зм} = \frac{CM}{N \times T}, \quad (4)$$

де CM – загальна кількість відпрацьованих верстато-змін встановленим обладнанням за період обстеження;

N – кількість одиниць встановленого устаткування, шт.;

T – період обстеження, робочі дні.

Загальна рентабельність виробництва ($P_{пр}$) характеризує ефективність використання основних виробничих фондів і нормованих оборотних коштів ($O_{ср}$) і показує середню величину балансового прибутку ($\Pi_б$) у розрахунку на 1 гривню середньорічної вартості основних фондів і оборотних коштів. Вона розраховується таким чином:

$$P_{пр} = \frac{\Pi_б}{O\Phi_{ср} + OC_{ср}} \times 100 \%. \quad (5)$$

Рентабельність основних фондів ($P_{вир}$) можна визначити за формулою:

$$P_{вир} = \frac{\Pi_б}{O\Phi_{ср}} \times 100 \%. \quad (6)$$

Темпи зростання виробництва товарної продукції, (T_3)%:

$$T_3 = \frac{T\Pi_3}{T\Pi_б} \times 100 \%, \quad (7)$$

де $T\Pi_3$, $T\Pi_б$ – вартість товарної продукції відповідно в звітному і базовому періодах, грн.

Відносна економія ресурсів i -го виду (E_{pi}) (основних виробничих фондів):

$$E_{pi} = P_{iб} \times K_3 - P_{i3}, \quad (8)$$

де P_{i3} , $P_{iб}$ – середньорічна вартість ресурсів i -го виду в звітному і базовому роках відповідно, грн;

K_3 – індекс зростання обсягу товарної продукції в звітному році в порівнянні з базовим:

$$K_3 = \frac{T\Pi_3}{T\Pi_б}. \quad (9)$$

Завдання 3

Освоїти методику розрахунку амортизаційних відрахувань рівномірним методом. Використовуючи дані табл. 4, визначити: річну норму амортизації на реновацію, річну суму амортизаційних відрахувань, первісну, залишкову і ліквідаційну вартість верстата.

Таблиця 4

Дані про використання верстата на підприємстві

№ п/п	Показники	Значення показника
1	Ціна верстата з урахуванням ПДВ, тис. грн	120
2	Вартість транспортування, монтажу і налагодження верстата, тис. грн	6
3	Нормативний термін служби верстата, років	8
4	Кількість років експлуатації верстата, років	4
5	Маса металевої частини верстата, т	4,5
6	Ціна однієї тонни металобрухту, тис. грн	1,2
7	Вартість демонтажу верстата і транспортування металобрухту, тис. грн	1,1

Завдання 4

Освоїти методику розрахунку річних норм і сум амортизації при використанні методу зменшення залишкової вартості, використовуючи наступні дані. Підприємством придбаний об'єкт основних засобів, первісна вартість якого 120 тис. грн, термін корисного використання – 5 років. Очікується, що цей об'єкт буде мати ліквідаційну вартість, рівну 1 500 грн.

Завдання 5

Освоїти методику нарахування амортизації методом прискореного зменшення залишкової вартості на основі наступних даних. Підприємство придбало верстат, первісна вартість якого 130 тис. грн, а термін корисного використання – 6 років. Очікується, що ліквідаційна вартість цього верстата складе 2 200 грн. Розрахувати річну норму і суми амортизації.

Завдання 6

Освоїти методику розрахунку амортизаційних відрахувань методом суми чисел (кумулятивним методом). Первісна вартість об'єкта основних засобів складає 125 тис. грн, термін корисного використання – 5 років, ліквідаційна вартість складе 2 100 грн. Визначити річні норми і суми амортизації.

Завдання 7

Розрахувати суму амортизаційних відрахувань у звітному періоді, використовуючи виробничий метод нарахування амортизації на основі таких даних. Підприємство придбало об'єкт основних засобів для виготовлення 80 тис. одиниць продукції. Первісна вартість склала 130 тис. грн, ліквідаційна вартість – 3 400 грн. У звітному періоді виготовлено 12 500 одиниць продукції.

Завдання 8

Підприємство придбало автомобіль з передбачуваним пробігом до 400 000 кілометрів. Первісна вартість об'єкта склала 150 тис. грн, ліквідаційна вартість – 1 600 грн. У звітному періоді пробіг автомобіля склав 7 000 км.

Методичні рекомендації до виконання завдань 3 – 8

Первісна вартість об'єкта основних виробничих фондів (S_n) визначається без урахування ПДВ і є витратами на його придбання (створення) з урахуванням витрат на його транспортування, монтаж і налагодження.

Залишкова вартість об'єкта основних засобів (S_3) визначається як різниця між його первісною вартістю і нарахованою за весь період експлуатації сумою амортизації.

Ліквідаційна вартість об'єкта основних засобів (S_n) є сумою коштів, що підприємство очікує одержати від його реалізації (ліквідації) після закінчення терміну корисного використання за винятком зв'язаних з цим витрат (наприклад, витрат на демонтаж і транспортування верстата).

Річну норму амортизації на повне відновлення (реновацію) основних фондів (H_a) встановлюють у відсотках і розраховують за формулою за умови звичайного рівномірного методу:

$$H_a = \frac{S_n - S_l}{S_n \times T_n} \times 100 \%, \quad (9)$$

де T_n – нормативний термін служби верстата, років.

Річну суму амортизаційних відрахувань (A_a) розраховують за такою формулою:

$$A_a = \frac{H_a}{100 \%} \times S_a, \quad (10)$$

де S_a – амортизована вартість об'єкта основних засобів (первісна чи переоцінена вартість об'єкта основних засобів, зменшена на ліквідаційну вартість);

Амортизована вартість об'єкта основних засобів (S_a) становить:

$$S_a = S_n - S_l. \quad (11)$$

Сутність методу зменшення залишкової вартості полягає у визначенні річної суми амортизації об'єкта основних засобів, виходячи з його залишкової вартості на початок звітного року.

$$H_a = 1 - \sqrt[T_n]{\frac{S_l}{S_n}}, \quad (12)$$

де T_n – термін корисного використання об'єкта основних засобів (нормативний термін служби), років;

S_n , S_l – відповідно первісна і ліквідаційна вартість об'єкта основних засобів, тис. грн.

Метод прискореного зменшення залишкової вартості припускає розрахунок річної норми амортизації аналогічно прямолінійному методу, але за подвійною ставкою.

Річна норма амортизації визначається за формулою:

$$H_a = \frac{2 \times (S_n - S_l)}{S_n \times T_n} \times 100 \%. \quad (13)$$

Річна сума амортизації розраховується за формулою, наведеною раніше.

Під час використання методу суми чисел річна норма амортизації об'єкта основних засобів у році t його експлуатації (H_t) дорівнює:

$$H_t = \frac{T_n + 1 - t}{S} \times 100 \%, \quad (14)$$

де t – порядковий номер року, для якого розраховується норма амортизації;

S – сума чисел (це результат підсумовування порядкових номерів років, протягом яких функціонує об'єкт основних засобів).

$$S = 1, 2, 3, \dots, T_n, \quad (15)$$

або

$$S = \frac{1 + T_n}{2} \times T_n. \quad (16)$$

Для окремих видів основних засобів нарахування амортизації здійснюється на основі сумарного вироблення об'єкта за весь період його експлуатації у відповідних одиницях вимірювання (одиницях виробленої продукції, відпрацьованих годинах, кілометрів пробігу і т. д.).

Сума амортизаційних відрахувань у звітному періоді визначається за формулою:

$$A = O_o \times H_a, \quad (17)$$

де O_o – фактичний обсяг продукції (робіт, послуг) за звітний період;

H_a – виробнича ставка амортизації.

$$H_a = \frac{S_n - S_l}{O_n}, \quad (18)$$

де O_n – розрахунковий обсяг діяльності (чи сумарне вироблення об'єкта основних засобів за весь період його експлуатації).

Завдання 9

У цеху працює 30 верстатів. Норма години на обробку виробу – 0,55 нормо-год./шт. Режим роботи цеху двозмінний, тривалість зміни – 8,0 години. Для розрахунку слід прийняти номінальний фонд робочого часу 240 днів/рік, а регламентовані простої обладнання в ремонті – 4 %.

Визначити виробничу потужність цеху та його виробничу програму, якщо коефіцієнт використання потужності – 0,93.

Завдання 10

Освоїти методику розрахунку виробничої програми підприємства і рівень її використання за такими даними (табл. 5).

Таблиця 5

Дані про виробничу потужність підприємства

№ п/п	Показники	Значення показника
1	Виробничу потужність підприємства на початок року (вхідна), млн грн	15
2	Виробничу потужність, що наростає у результаті модернізації й удосконалювання технології, млн грн	0,8
3	Строк введення потужностей після модернізації, місяць	травень
4	Виробничу потужність, що вводиться в результаті нового будівництва і реконструкції, млн грн	1,5
5	Строк введення потужностей після реконструкції, місяць	Листопад
6	Виробничу потужність, знята з експлуатації, млн грн	0,8
7	Строк зняття потужностей з експлуатації, місяць	Лютий
8	Виробничу програму підприємства, млн грн	10,5

На підставі вихідних даних, наведених у табл. 5, визначити вихідну, середньорічну виробничу потужність підприємства і коефіцієнт використання виробничої потужності.

Методичні рекомендації для виконання завдання 9 та 10

Визначимо дійсний річний фонд роботи обладнання цеху (Φ_d) за наступною формулою:

$$\Phi_d = \Phi_n \times \left(1 - \frac{p}{100\%}\right) \times N_{об}, \quad (19)$$

де Φ_n – номінальний фонд робочого часу, години;

p – регламентовані простої обладнання в ремонті, %;

$N_{об}$ – кількість обладнання цеху, шт.

Номінальний фонд робочого часу розраховується за формулою:

$$\Phi_H = \Phi_{нд} \times 3 \times t, \quad (20)$$

де $\Phi_{нд}$ – номінальний фонд робочого часу в днях, дні/рік;

3 – кількість змін;

t – тривалість зміни, години.

Розрахуємо виробничу потужність цеху (ВП):

$$ВП = \frac{\Phi_D}{H_ч}, \quad (21)$$

де $H_ч$ – норма часу на обробку виробу, нормо-год/шт.

Визначимо виробничу програму цеху (Q):

$$Q = ВП \times K_{вп}, \quad (22)$$

де $K_{вп}$ – коефіцієнт використання потужності.

Розрізняють виробничу потужність вхідну – на початок року, а вихідну – на кінець року і середньорічну.

Вихідна потужність ($M_{вих}$) визначається за формулою:

$$M_{вих} = M_H + M_M + M_P - M_L, \quad (23)$$

де M_H – виробнича потужність підприємства на початок року (вхідна), грн;

M_M – потужність, що наростає в результаті модернізації устаткування, удосконалення технології, грн;

M_P – потужність, що вводиться в результаті нового будівництва чи реконструкції підприємства, грн;

M_L – потужність що вибула, грн.

Середньорічна потужність підприємства (M_C) визначається за формулою:

$$M_C = M_H + \frac{M_M \times n_1}{12} + \frac{M_P \times n_2}{12} - \frac{M_L \times n_3}{12}, \quad (24)$$

де n_1, n_2 – кількість місяців використання нарощеної потужності, що вводиться;

n_3 – кількість місяців, протягом яких не використовується вибула потужність.

Коефіцієнт використання виробничої потужності ($K_{ВП}$) визначається за формулою:

$$K_{ВП} = \frac{ВП}{M_C}, \quad (25)$$

де ВП – виробнича програма підприємства.

Завдання 11

Розрахувати планову чисельність робітників за професіями на основі даних про трудомісткість виконання окремих видів робіт. Річний ефективний фонд робочого часу одного середньооблікового робітника – 1 685 год. Інші вихідні дані наведені в табл. 6.

Таблиця 6

Дані про трудомісткість виконання робіт на підприємстві

№ п/п	Показники	Значення показника
1	Виробнича програма підприємства, тис. шт./рік	75
2	Трудомісткість виконання окремих видів робіт у розрахунку на один виріб, нормо-годин:	
	токарських	16
	фрезерних	20
	свердлильних	15
	шліфувальних	12
	складальних	21
3	Середній відсоток виконання норм, %	105

Завдання 12

Визначити чисельність прибиральниць і допоміжних робітників цеху механічної обробки металу на основні даних про норми обслуговування. Вихідні дані наведені в табл. 7. Режим роботи цеху – двозмінний.

**Дані про норми обслуговування для прибиральниць
та допоміжних робітників цеху**

№ п/п	Показники	Значення показника
1	Кількість робочих місць у цеху	720
	в тому числі місць, обладнаних металообробними верстатами	420
2	Норми обслуговування для окремих категорій персоналу, робочих місць:	
	налагоджувальників	30
	електриків	24
	ремонтників	16
	контролерів якості	36
	заточників	52
	транспортувальників	50
3	Норма обслуговування для прибиральників, м ²	430
4	Середня площа одного робочого місця верстатника, м ²	16
5	Середня площа інших робочих місць, м ²	4

Завдання 13

Визначити обіг кадрів з прийому, обіг кадрів з вибуття, загальний обіг кадрів, коефіцієнт постійності кадрів за даними підприємства про кількість працюючих за звітній рік (табл. 8).

Дані підприємства щодо кількості працюючих, осіб

№ п/п	Показники	Значення показника
1	Середньооблікова чисельність працюючих, осіб, у тому числі:	1500
	робочі	1140
	інженерно-технічні робітники	165
	службовці	105
	молодший обслуговуючий персонал	90
2	Прийнято на роботу у звітному році, осіб, у тому числі:	100
	робочі	73
	інженерно-технічні робітники	10
	службовці	9
	молодший обслуговуючий персонал	8
3	Звільнено у звітному році, осіб, у тому числі:	110
	робочі	80
	інженерно-технічні робітники	11
	службовці	10
	молодший обслуговуючий персонал	9

Методичні рекомендації до виконання завдань 11 – 13

Розрахувати кількість основних робітників ($Ч_{\text{осн.р.}}$) на плановий період можна на основі сумарної трудомісткості виготовлення продукції:

$$Ч_{\text{осн.р.}} = \frac{\sum t}{\Phi_{\text{еф}} \times K_{\text{в.н.}}} = \frac{\sum_{i=1}^n t_i \times m_i}{\Phi_{\text{еф}} \times K_{\text{в.н.}}}, \quad (26)$$

де $\sum t$ – сумарна трудомісткість виробничої програми розрахункового року, нормо-годин;

$\Phi_{\text{еф}}$ – ефективний (дійсний) річний фонд часу роботи одного робітника, годин;

$K_{\text{в.н.}}$ – очікуваний середній коефіцієнт виконання норм виробітку працівниками в розрахунковому році;

n – кількість видів виробів, що виготовляються;

t_i – планова (нормативна) трудомісткість одиниці i -го виду виробів, нормо-годин;

m_i – кількість виробів i -го виду, шт.

Кількість допоміжних робітників ($Ч_{\text{доп.р.}}$) визначається за нормами обслуговування:

$$Ч_{\text{доп.р.}} = \frac{m_o \times n_{\text{зм}}}{H_{\text{об}}}, \quad (27)$$

де m_o – кількість об'єктів (агрегатів), що обслуговуються;

$n_{\text{зм}}$ – кількість робочих змін на добу;

$H_{\text{об}}$ – норма обслуговування (кількість об'єктів у розрахунку на одного робітника).

Обіг, стабільність та вибуття кадрів характеризується відповідними коефіцієнтами:

коефіцієнт загального обігу кадрів;

коефіцієнт постійності кадрів;

коефіцієнт обігу кадрів з вибуття;

коефіцієнт обігу кадрів з прийому.

Коефіцієнт загального обігу кадрів є відношенням сумарної кількості прийнятих та звільнених працюючих за звітний період до середньо-облікової кількості працюючих за той же період.

Коефіцієнт постійності кадрів ($K_{\text{пост}}$):

$$K_{\text{пост}} = \frac{Ч_{\text{сп}}}{Ч}, \quad (28)$$

де $Ч_{\text{сп}}$ – кількість облікового складу працюючих за звітній рік, осіб;

$Ч$ – середньооблікова кількість працюючих у звітному році на підприємстві, осіб.

Коефіцієнт обігу кадрів з вибуття ($K_{\text{виб}}$):

$$K_{\text{виб}} = \frac{Ч_{\text{зв}}}{Ч}, \quad (29)$$

де $Ч_{\text{зв}}$ – кількість звільнених працюючих за звітній рік, осіб.

Коефіцієнт обігу кадрів з вибуття слід розраховувати для всіх працюючих на підприємстві та за категоріями. Коефіцієнт обігу кадрів з прийому визначається аналогічно коефіцієнту обігу кадрів з вибуття.

Завдання 14

Середньооблікова кількість промислово-виробничого персоналу у звітному році склала 420 осіб. Обсяг випуску товарної продукції у звітному році 16,3 млн грн, а у розрахунковому періоді 17,1 млн грн. Планове підвищення продуктивності праці у розрахунковому періоді 5 %.

За наведеними даними визначити рівень продуктивності праці у розрахунковому та звітному роках, а також кількість персоналу у розрахунковому році.

Завдання 15

Визначити абсолютний і відносний приріст виробництва продукції за рахунок зростання продуктивності праці і збільшення кількості працюючих на основі наведених даних.

Обсяг випуску товарної продукції у базовому році – 8 800 тис. грн, у звітному році 9 800 тис. грн. Кількість працюючих у базовому році – 118 осіб, у звітному році – 125 осіб.

Методичні рекомендації до виконання завдань 14 та 15

Рівень продуктивності праці (ПП) дорівнює обсягу продукції (робіт, послуг), виробленої одним працівником за одиницю робочого часу (годину, зміну, добу, місяць, квартал, рік) і розраховується діленням річного обсягу товарної (ТП) (або чистої (ЧП) чи валової продукції (ВП)) на середньорічну кількість працюючих (ЧР):

$$ПП = \frac{ТП}{ЧР}. \quad (30)$$

Визначення частки приросту обсягу виробництва продукції за рахунок підвищення продуктивності праці і збільшення чисельності персоналу передбачає послідовне здійснення таких розрахунків:

а) фактичного абсолютного ($\Delta ТП_{абс}$, тис. грн) та відносного ($\Delta ТП_{відн}$, %) приросту продукції у звітному році;

б) абсолютного приросту обсягу продукції за рахунок підвищення продуктивності праці:

$$\Delta ТП_{ППабс} = (ПП_{зв} - ПП_б) ЧР_{зв}, \quad (31)$$

де $ПП_б$, $ПП_{зв}$ – продуктивність праці відповідно в базовому та звітному роках, грн/особу;

$ЧР_{зв}$ – чисельність персоналу в звітному році, осіб;

в) абсолютного приросту обсягу продукції за рахунок збільшення чисельності персоналу:

$$\Delta ТП_{ЧРабс} = \Delta ТП_{абс} - \Delta ТП_{ППабс}; \quad (32)$$

г) часток приросту обсягу продукції за рахунок підвищення продуктивності праці ($\Delta ТП_{ППвідн}$) та збільшення чисельності персоналу ($\Delta ТП_{ЧРвідн}$) у відсотках:

$$\Delta ТП_{ППвідн} = \frac{\Delta ТП_{відн}}{\Delta ТП_{абс}} \times \Delta ТП_{ППабс}, \quad (33)$$

$$\Delta ТП_{ЧРвідн} = \frac{\Delta ТП_{відн}}{\Delta ТП_{абс}} \times \Delta ТП_{ЧРабс}. \quad (34)$$

Завдання 16

Розрахувати місячний заробіток робітника за умови використання індивідуальної відрядної, відрядно-преміальної та відрядно-прогресивної систем оплати праці, виходячи з наведених даних.

Планове завдання робітника на місяць 600 деталей.

Фактично виготовлено робітником за місяць 700 деталей. З них прийнято контролером ВТК з першого подання 650 деталей.

Норма часу на виготовлення однієї деталі – 0,8 годин, відрядна а тарифна ставка 5 –го розряду – 24,26 грн.

Преміювання робітників за здачу продукції з першого подання здійснюється за такою шкалою (табл. 9).

Таблиця 9

Шкала преміювання робітників підприємства

Здача продукції контролерові ВТК з першого подання, % від обсягу виготовленої продукції	100	95 – 100	90 – 95	85 – 90
Розмір премії, % відрядного заробітку	30	25	14	10

За умови перевиконання планового завдання до 10 % тарифна розцінка зростає в 1,5 рази, а в разі більшого – у 2 рази. Вкажіть переваги відрядно-преміальної системи.

Методичні рекомендації до виконання завдання 16

За відрядної форми оплати праці мірою кількості праці є кількість виготовленої продукції. Оплата праці виробляється за нормами і розцінками, установленними на основі розряду працівника.

Відрядна розцінка є оплатою праці за одиницю продукції, виплачувану робітнику незалежно від фактично витраченого їм на виконання даного завдання часу. Відрядну розцінку (P) можна розрахувати за формулою:

$$P = t_{шт} \times C_T, \quad (35)$$

де $t_{шт}$ – штучний час виготовлення одиниці продукції (роботи);

C_T – погодинна тарифна ставка відрядника відповідного розряду, грн.

За прямої відрядної оплати праці робітник одержує заробітну плату за усі виконані ним протягом звітного періоду роботи за відповідними розцінками. Величина заробітку складе:

$$ЗП_{\text{прям.відр.}} = \sum_{i=1}^m P_i \times n_i, \quad (36)$$

де P_i – відрядна розцінка за одиницю продукції або виконаної роботи;
 n_i – кількість виробленої придатної продукції за кожним видом робіт;
 m – кількість видів робіт, виконаних робітником.

Відрядно-преміальна система оплати праці є прямою відрядною системою, доповненою преміюванням за досягнення певних виробничих показників:

$$ЗП_{\text{відр.-прем.}} = \sum_{i=1}^m P_i \times n_i + \text{Премія}. \quad (37)$$

Відрядно-прогресивна оплата праці полягає в тому, що передбачає за однакову роботу різні (диференційовані) розцінки: нормальні – за роботу, виконану в межах установленої норми, і підвищені – за роботу понад установлену місячну норму:

$$ЗП_{\text{відр. прогрес.}} = \sum_{i=1}^m P_i \times n_i + \sum_{i=1}^m P_{\text{підв.і}} \times n_{\text{понад норм.і}}, \quad (38)$$

де $P_{\text{підв.і}}$ – підвищена відрядна розцінка за одиницю продукції або виконаної роботи понад установлену норму;

$n_{\text{понад-норм.і}}$ – кількість виробленої придатної продукції за кожним видом робіт понад установлену норму.

Завдання 17

Визначити граничну (економічно виправдану) ціну ліцензії за умови, що вона не може перевищувати 75 % річного валового прибутку, одержуваного від виробництва виробів на основі дозвільної ліцензії. Собівартість одиниці продукції виготовленої по ліцензії, менше собівартості продукції власного виробництва на 30 %. Інші показники наведені у табл. 10.

Показники діяльності підприємства

№ п/п	Показники	Значення показника
1	Прогнозований річний обсяг виробництва продукції, од.	3 400
2	Прогнозований річний обсяг виробництва продукції, од.	740
3	Рентабельність виготовлюваної продукції, що включається в продажну ціну, %	19

Завдання 18

Визначити відхилення рівня залишкової вартості нематеріальних активів від справедливої вартості подібних активів підприємства; індекс переоцінки нематеріальних активів; суму зношування нематеріальних активів; переоцінену залишкову вартість нематеріальних активів; суму дооцінки залишкової вартості нематеріальних активів, яку належить врахувати у додатковому капіталі (сума уцінки входить до витрат). Вихідні дані наведені в табл. 11.

Таблиця 11

Показники виробничої діяльності підприємства, тис. грн

№ п/п	Показники	Значення показника
1	Залишкова вартість нематеріальних активів підприємства	144,0
2	Справедлива вартість подібних об'єктів на дату переоцінки	152,0
3	Балансова вартість нематеріальних активів	162,0

Методичні рекомендації до виконання завдань 17 та 18

Граничною (економічно виправданою) ціною ліцензії є норматив на підприємстві, що встановлюється у відсотках до валового прибутку від реалізації продукції за даною ліцензією.

Для визначення граничної (економічно виправданої) ціни ліцензії необхідно спочатку розрахувати прибуток, який отримує підприємство від продукції власного виробництва. Валовий прибуток можна визначити таким чином:

$$V_{пр} = Q \times C_{пр} \times R_{пп} , \quad (39)$$

де Q – обсяг виробництва продукції, од.;

Спр – собівартість одиниці продукції, грн;

R_{пп} – індекс рентабельності продукції, що виготовляється.

Відхилення рівня залишкової вартості нематеріальних активів від справедливої вартості подібних активів підприємства визначається як відношення залишкової вартості нематеріальних активів підприємства до справедливої вартості подібних об'єктів на дату переоцінки.

Індекс переоцінки нематеріальних активів визначається як відношення балансової вартості нематеріальних активів підприємства та справедливої вартості подібних об'єктів на дату переоцінки.

Сума зношування нематеріальних активів розраховується як балансова вартість нематеріальних активів з урахуванням індексу переоцінки нематеріальних активів підприємства за різницею залишкової вартості нематеріальних активів підприємства.

Переоцінку залишкової вартості нематеріальних активів здійснюють як множення залишкової вартості нематеріальних активів на індекс переоцінки нематеріальних активів підприємства. Суму дооцінки залишкової вартості нематеріальних активів, визначають як різницю між переоціненою залишковою вартістю нематеріальних активів на дату переоцінки та залишкової вартості нематеріальних активів, яку належить врахувати у додатковому капіталі підприємства.

Завдання 19

Розрахувати потребу підприємства в оборотних засобах у виробничих запасах основних матеріалів. Тривалість планового періоду – рік (365 днів). Вихідні дані наведені в табл. 12.

Таблиця 12

Показники використання основних матеріалів на підприємстві

№ п/п	Показники	Значення показника
1	2	3
1	План випуску виробів, шт./ рік виріб А виріб В	1 600 980
2	Вартість основних матеріалів на один виріб, грн/ шт. виріб А виріб В	870 330

1	2	3
3	Норма запасу основних матеріалів, днів виріб А виріб В	16 20

Завдання 20

Визначити норматив оборотних виробничих фондів у незавершеному виробництві, виходячи з таких даних (табл. 13).

Плановий період – квартал (90 днів).

Таблица 13

Показники виробничої діяльності підприємства

Показники	Виріб	
	1	2
План випуску, шт.	6 500	7 800
Собівартість 1 виробу, грн.	2 950	1 980
Тривалість виробничого циклу виготовлення виробу, дн.	15	12

За виробом 1 витрати нарастають таким чином: у перші 5 днів виробничого циклу – 40 %, у наступні 5 днів – 30 %, в останні 5 днів – 30 %.

За виробом 2 одноразові витрати складають 600 грн, решта витрат нарастає рівномірно.

Завдання 21

На підставі даних, наведених у табл. 14, визначити норматив оборотних засобів у готовій продукції на складі.

Таблица 14

Показники виробничої діяльності підприємства

Показники	Виріб	
	А	В
План випуску, шт.	650	820
План реалізації, шт.	650	820
Собівартість 1 виробу, грн/шт.	2 980	2 100
Норма запасу готових виробів, дн.	3	2
Ціна виробу, грн	3 558	2 730

Плановий період – квартал (90 днів).

Завдання 22

На підставі вихідних даних, наведених у табл. 15, визначити показники використання оборотного капіталу (коефіцієнт оборотності і тривалість повного обороту оборотних засобів).

Таблиця 15

Показники випуску продукції і вартості оборотних засобів, тис. грн

Показники	Значення показника
Вартість річного випуску товарної продукції, у цінах з урахуванням податку на додану вартість	3 750
Середньорічна вартість нормованих оборотних засобів	1 845

Завдання 23

Визначити: а) часткові нормативи за елементами оборотними засобами, загальний норматив оборотних засобів; б) показники використання оборотного капіталу. Вихідні дані наведені в табл. 16.

За виробом А витрати на виробництво зростають таким чином: за перші 20 днів виробничого циклу – 50 %, за наступні 20 днів – 20 %, в останні 20 днів – 30 %. Одноразові витрати за виробом А становлять 120 грн.

За виробом Б одноразові витрати становлять 80 грн на виріб, інші наростають рівномірно протягом виробничого циклу.

Таблиця 16

Показники виробничої діяльності підприємства

Вихідні дані	Виріб А	Виріб Б
План випуску, шт.	600	200
План реалізації, шт.	580	200
Вартість основних матеріалів, грн/шт.	120	80
Виробнича собівартість, грн/шт.	200	100
Тривалість виробничого циклу, календ. дн.	60	10
Норма запасу основних матеріалів, дн.	20	25
Норма запасу готових виробів, дн.	3	3
Ціна виробу, грн/шт.	216	110

Вихідні дані за елементами оборотних виробничих фондів наведені в табл. 17.

Загальний норматив оборотних фондів у звітному кварталі – 100 тис. грн, коефіцієнт оборотності у звітному кварталі – 1,9.

Таблиця 17

Дані за елементами оборотних виробничих фондів

Елементи оборотних фондів	Квартальні витрати, грн	Норма запасу, дн.
Допоміжні матеріали	8 000	60
Паливо	20 000	30
Інструменти й запасні частини	12 000	90
Інші	5 000	30

Методичні рекомендації до виконання задач 19 – 23

Норматив оборотних засобів у виробничих запасах ($OC_{\text{вир.зап.}}$) розраховується за такою формулою:

$$OC_{\text{вир.зап.}} = D_{\text{зап}} \times O_{\text{дн}}, \quad (40)$$

$$O_{\text{дн}} = \frac{П_{\text{пл}}}{T_{\text{пл}}}, \quad (41)$$

де $D_{\text{зап}}$ – норма запасу даного виду оборотних засобів, днів;

$O_{\text{дн}}$ – середньоденні витрати матеріальних цінностей, грн;

$П_{\text{пл}}$ – потреба в матеріальних цінностях на плановий період, грн;

$T_{\text{пл}}$ – фонд роботи в плановому періоді, календарних днів.

Норматив запасу оборотних засобів у незавершеному виробництві в грошовому вираженні ($OC_{\text{нзв}}$) розраховують у такий спосіб:

$$OC_{\text{нзв}} = \frac{C_{\text{ТП}} \times T_{\text{ц}} \times K_{\text{н}}}{T_{\text{пл}}}, \quad (42)$$

де $C_{\text{ТП}}$ – виробнича собівартість товарної продукції підприємства, грн;

$T_{\text{ц}}$ – тривалість виробничого циклу виготовлення виробу, днів;

$K_{\text{н}}$ – коефіцієнт наростання витрат.

Коефіцієнт наростання витрат є відношенням середньої собівартості незавершеного виробництва до загальної суми планових витрат

на виробництво. За умови рівномірного наростання витрат він визначається за формулою:

$$K_H = \frac{3_0 + \frac{(C_{\text{вир}} - 3_0)}{2}}{C_{\text{вир}}}, \quad (43)$$

де 3_0 – витрати, що здійснюються одноразово на початку процесу виробництва (наприклад, придбання сировини, матеріалів, напівфабрикатів), грн;
 $C_{\text{вир}}$ – сумарна виробнича собівартість виробу, грн.

Якщо витрати наростають нерівномірно, то K_H розраховують за іншою формулою:

$$K_H = \frac{3_1 + 3_2 + \dots + 3_i + 3_n + \frac{C_{\text{вир}}}{2}}{C_{\text{вир}} \cdot n}, \quad (44)$$

де $3_{1,2,\dots,i}$ – витрати за 1, 2, ..., i-й період часу наростаючим підсумком, грн;
 3_n – витрати за останній період часу наростаючим підсумком, грн;
 n – кількість прийнятих періодів часу виготовлення виробу.

Норматив оборотних засобів у готовій продукції визначається як добуток вартості одноденного випуску готової продукції на норму її запасу на складі в днях (аналогічно до нормативу оборотних засобів у виробничих запасах).

Коефіцієнт оборотності, або швидкість обороту ($K_{\text{об}}$), показує кількість оборотів, здійснених оборотними засобами протягом аналізованого періоду, та визначається таким чином:

$$K_{\text{об}} = \frac{\text{РП}}{\text{ОС}}, \quad (45)$$

де РП – обсяг реалізації продукції у відпускних цінах, грн;
ОС – загальний норматив оборотних засобів, грн.

Тривалість одного обороту оборотних засобів у днях ($T_{\text{об}}$) визначається за формулою:

$$T_{\text{об}} = \frac{\text{ОС} \times T_{\text{пл}}}{\text{РП}} = \frac{T_{\text{пл}}}{K_{\text{об}}}. \quad (46)$$

Завдання 24

Скласти кошторис витрат на виробництво продукції за економічними елементами, виходячи з даних табл. 18.

Таблиця 18

Витрати підприємства на виробництво продукції

№ п/п	Показники	Значення показника
1	Обсяг випуску продукції за планом, од./рік	1 400
2	Вартість основних матеріалів на 1 виріб (без урахування витрат на транспортування), грн/шт.	1 280
3	Загальна сума транспортних витрат на доставку основних матеріалів (на весь обсяг продукції), тис. грн	18
4	Основна заробітна плата основних виробничих робітників, тис. грн	4 565
5	Амортизація основних засобів, тис. грн	325
6	Фонд заробітної плати працівників підприємства, крім основних виробничих робітників, тис. грн	98
7	Витрати на паливо та електроенергію на приведення в дію виробничого обладнання, тис. грн	23
8	Витрати на допоміжні матеріали, тис. грн	5
9	Витрати на електроенергію для освітлення приміщень, тис. грн	6
10	Інші витрати, тис. грн	19

Додаткова заробітна плата становить 25 % від основної заробітної плати, єдиний соціальний внесок – 22 % від суми основної та додаткової заробітної плати.

Завдання 25

У базовому році собівартість товарної продукції підприємства становила 55,5 млн грн, питома вага умовно-змінних витрат – 72 %. У плановому році передбачається збільшення випуску товарної продукції на 25 %. Визначити собівартість продукції у плановому році та процент зростання собівартості продукції, якщо відомо, що розмір умовно-постійних витрат зростає на 0,3 % з кожним процентом зростання обсягу виробництва.

Завдання 26

Товарна продукція виробничого підприємства у плановому році становитиме 37,4 млн грн. Фактичні витрати на 1 гривню товарної продукції у звітному році становили 97 коп. У плановому році очікується економія поточних витрат у такому розмірі:

- за рахунок підвищення технічного рівня виробництва – 294 тис. грн;
- за рахунок покращення організації виробництва і праці – 186 тис. грн;
- за рахунок зміни обсягу і структури виробництва – 495 тис. грн.

Здійснення заходів з підвищення якості продукції потребуватиме збільшення валових витрат на 516 тис. грн.

Визначити: собівартість товарної продукції планового року, виходячи з рівня витрат на 1 грн товарної продукції у звітному році; сумарну економію витрат під впливом дії всіх чинників; витрати на 1 грн товарної продукції у плановому році та процент їх зниження порівняно зі звітним роком.

Завдання 27

Підприємство виготовило і реалізувало в базовому році 2 000 шт. виробів одного виду. Ціна реалізації одного виробу становить 30 грн, а повна собівартість його виробництва та продажу – 28 грн. Співвідношення змінних і постійних витрат у собівартості продукції – відповідно 60 % і 40 %. Дослідження ринку показали, що при зниженні ціни реалізації виробу на 1 грн обсяг продажу продукції буде збільшений на 10 %. Виробничі потужності підприємства дозволяють таке збільшення обсягу виробництва без зміни загальної суми постійних витрат. Прийняти рішення щодо доцільності зниження продажної ціни виробів.

Завдання 28

Визначити виробничу та повну собівартість одного виробу; величини прямих та непрямих витрат на виробництво виробу, а також їх відсоткове співвідношення. Дані про витрати підприємства у розрахунку на один виріб наведені в табл. 19.

Витрати підприємства на виробництво одиниці продукції, грн/шт.

№ п/п	Показники	Значення показника
1	Сировина та матеріали, енергія технологічна	125,7
2	Основна заробітна плата основних виробничих робітників	100,8
3	Додаткова заробітна плата виробничих робітників	45,5
4	Єдиний соціальний внесок	37,1
5	Витрати на утримання та експлуатацію обладнання	108,6
6	Куповані вироби та напівфабрикати	3,4
7	Загальновиробничі витрати	18,7
8	Інші виробничі витрати	2,9
9	Витрати по збуту продукції	65,1
10	Адміністративні витрати	75,3

У складі позавиробничих витрат прямі витрати складають 45 %.

Методичні рекомендації до виконання задач 24 – 28

Складання кошторису витрат на виробництво передбачає групування всіх витрат підприємства за економічно однорідними елементами:

- матеріальні витрати;
- витрати на оплату праці;
- єдиний соціальний внесок;
- амортизація основних засобів та нематеріальних активів;
- інші витрати та їх підсумовуванням.

Розмежування прямих і непрямих витрат на виробництво продукції базується на розумінні їх сутності та знанні конкретних елементів, що відносяться до цих видів витрат. До складу прямих витрат включаються витрати на сировину та матеріали, куповані вироби та напівфабрикати, основну та додаткову заробітну плату основних виробничих робітників та відрахування на соціальні заходи. Непрямими прийнято вважати витрати на утримання та експлуатацію обладнання, загальновиробничі та інші поточні витрати, а також відповідну частку позавиробничих витрат. Сума всіх перерахованих витрат, крім позавиробничих, становить виробничу собівартість виробу, а сума виробничої собівартості та позавиробничих витрат – повну собівартість.

Завдання 29

Освоїти методику розрахунку обсягу валової і товарної продукції.

На підставі даних, наведених у табл. 20, визначити обсяг валової і товарної продукції в оптових цінах.

Таблиця 20

Дані про виробничу діяльність підприємства

№ п/п	Показники	Значення показника
1	Готові вироби, у тому числі:	
	виріб А:	
	випуск, шт.	36 450
	оптова ціна з урахуванням ПДВ, грн	1 525
	виріб В:	
	випуск, шт.	8 300
	оптова ціна з урахуванням ПДВ, грн	2 156
2	Напівфабрикати власного виробництва, призначені для реалізації, грн	15 388
3	Послуги промислового характеру, грн	9 547
4	Залишки незавершеного виробництва, грн:	
	на початок року	345
	на кінець року	485

Методичні рекомендації до виконання завдань 29

Показник товарної продукції (ТП) характеризує обсяг продукції, виготовленої для реалізації. Обсяг валової продукції (ВП) характеризує загальний обсяг виробництва з урахуванням зміни залишку незавершеного виробництва:

$$ВП = ТП + НЗП_{к} - НЗП_{н}, \quad (47)$$

де $НЗП_{к}$, $НЗП_{н}$ – відповідно залишки незавершеного виробництва на кінець і початок періоду, грн.

Обсяг реалізованої продукції за планом (РП) показує кількість готових виробів і напівфабрикатів власного виробництва в грошовому вираженні, а також вартість послуг, що будуть оплачені споживачами в планованому періоді:

$$РП = ТП + (ТТ_{п} - ТП_{к}) - ТВ_{к}, \quad (48)$$

де $ТП_n$, $ТП_k$ – залишок нереалізованої продукції на складах і в шляху до споживача на початок і кінець планованого року (відповідно), грн;

$ТВ_k$ – залишок товарів відвантажених на кінець планового періоду, грн.

Завдання 30

На підставі наведених далі даних необхідно розрахувати величину прибутку підприємства від реалізації приладів за минулий період і балансовий прибуток, а також коефіцієнт рентабельності продукції, та продажів.

Виторг від реалізації за минулий період 740 приладів з урахуванням ПДВ склав 1 200 тис. грн.

Виробнича собівартість реалізованої продукції 810 тис. грн. Позавиробничі витрати – 72 тис. грн.

Питома вага умовно-постійних витрат у повній собівартості продукції – 35 %.

Від реалізації продукції допоміжного виробництва підприємство за минулий період отримало прибуток у сумі 46 тис. грн. Сума пені і штрафів, сплачених підприємством за минулий період склала 12 тис. грн.

Завдання 31

Підприємство випускає три види виробів. На підставі наведених у табл. 21 даних необхідно визначити величину прибутку підприємства від реалізації продукції за минулий період, балансовий прибуток, рентабельність кожного виробу і середню, а також рентабельність продажів.

Таблиця 21

Дані про реалізацію виробів підприємства

№ п/п	Показники	Значення показника за виробами		
		А	В	С
1	Реалізовано продукції за місяць, шт.	510	395	460
2	Виручка від реалізації продукції з урахуванням ПДВ, тис. грн	150	180	90
3	Виробнича собівартість реалізованої продукції, тис. грн	88	112	60
4	Позавиробничі витрати, тис. грн	8	15	9

При цьому варто врахувати, що за минулий місяць підприємство від реалізації ліцензії отримало прибуток у сумі 44 тис. грн. Сума пені і штрафів, сплачених підприємством за місяць, склала 15 тис. грн, а отриманих від інших підприємств 14 тис. грн.

Завдання 32

Графічним і аналітичним методами необхідно визначити крапку беззбитковості за таких умов:

місячна величина умовно-постійних витрат підприємства – 120,0 тис. грн;

ціна одиниці виробленої продукції з урахуванням ПДВ – 900 грн;

величина умовно-змінних витрат у собівартості одиниці продукції – 600 грн.

Крім того, варто розрахувати фінансовий результат від реалізації продукції, якщо плановий обсяг її реалізації за місяць перевищить, що відповідає крапці беззбитковості в 2; 2,5 і три рази.

Методичні рекомендації для виконання завдання 30 – 32

Рентабельність продукції ($P_{пр}$) визначається як відношення річного обсягу прибутку, отриманої від реалізації даної продукції, до собівартості річного обсягу цієї продукції у відсотках:

$$P_{пр} = \frac{\Pi_{пр}}{C_{пр}} \times 100 \%, \quad (49)$$

де $\Pi_{пр}$ – прибуток від реалізації продукції, грн;

$C_{пр}$ – собівартість продукції, грн.

Обсяг продаж у крапці беззбитковості визначається формулою:

$$K_B = \frac{Z_{пост}}{Ц - Z_{зм}}, \quad (50)$$

де $Z_{пост}$ – постійні витрати підприємства на виробництво продукції, грн;

$Ц$ – ціна одиниці продукції, грн/шт.;

$Z_{зм}$ – змінні витрати підприємства на одиницю продукції, грн/шт.

Завдання 33

Використовуючи дані табл. 22, треба розрахувати та проаналізувати корисний ефект для машини, що проектується на підприємстві, та машин конкурентів.

Таблиця 22

Дані для розрахунку корисного ефекту машин за рік

№ п/п	Показники	Значення показника за машинами		
		A	B	нова
1	Годинна продуктивність машин, шт./год	28	32	33
2	Річний фонд часу роботи машин, год	1 690	1 710	1 740
3	Нормативний строк служби машин, років	6	6	6

Завдання 34

Необхідно визначити значення інтегрального економічного показника якості верстатів аналогічного призначення моделей В1, В2 і В3 відповідно вітчизняного та закордонного виробництва. Необхідні дані наведено в табл. 23. На основі отриманих результатів виявити фактори, що визначають переваги машини, яка має найкраще значення інтегрального економічного показника якості.

Таблиця 23

Дані про показники машин різних моделей

№ п/п	Показники	Значення показника за верстатами		
		В1	В2	В3
1	Ціна верстата, тис. грн:	163	173	202
2	Сплата мита, страховки, зборів, податків та інші витрати, що сплачуються імпортером, тис. грн	1,6	–	2,3
3	Витрати на транспортування, монтаж, наладку верстата, тис. грн	2,4	2,0	2,9
4	Середньорічна продуктивність верстата, тис. шт.	16,5	15,1	18,3
5	Строк служби верстата, до списування, років	7	6	7
6	Витрати на технічне обслуговування, ремонти та експлуатацію верстата за весь період експлуатації, тис. грн	87,2	79,3	90,4

Методичні рекомендації до виконання завдання 33, 34

Корисний ефект однопараметричних машин та обладнання за нормативний строк служби (E_K) можна визначити за формулою:

$$E_K = \sum_{i=1}^{T_H} P_{\Gamma} \times \Phi_{\text{ч.р}}, \quad (51)$$

де T_H – нормативний строк служби машин, років;

P_{Γ} – годинна продуктивність машин (паспортна), шт./год.;

$\Phi_{\text{ч.р}}$ – річний фонд часу роботи машин, год.

Інтегральний економічний показник якості машин розраховується за такою формулою ($K_{\text{інт}}$):

$$K_{\text{інт}} = \frac{E_T}{\text{Ц} + \text{З}_T}, \quad (52)$$

де E_T – корисний ефект від експлуатації машини за строк її служби;

Ц – витрати на придбання машини (ціна машини, сплата мита, страховки, зборів, податків, витрати на транспортування, монтаж, наладку машини);

З_T – витрати на утримання, експлуатацію, технічне обслуговування та ремонти (без урахування амортизації на реновацію) за строк служби машини, приведені до моменту її придбання.

Завдання 35

Освоїти методику розрахунку узагальнюючих показників ефективності виробництва.

Використовуючи дані табл. 24, визначити узагальнюючі показники ефективності виробництва і проаналізувати їх динаміку.

Таблиця 24

Показники діяльності підприємства за два роки, тис. грн

Показники	Рік	
	базовий	звітний
1	2	3
Обсяг товарної продукції в порівняних цінах	2 780	3 250
Собівартість товарної продукції	2 155	2 225

1	2	3
Матеріальні витрати на річний випуск продукції	1 682	1 675
Середньорічна вартість основних виробничих фондів	1 826	1 914
Середньорічна вартість нормованих оборотних коштів	1 045	1055
Річний фонд заробітної плати працюючих з відрахуваннями	458	469
Річна сума амортизаційних відрахувань	134	157

Завдання 36

Освоїти методику розрахунку показників ефективності використання живої праці.

З урахуванням наведених у табл. 25 економічних показників роботи підприємства, розрахувати показники використання живої праці і проаналізувати їхню динаміку.

Таблиця 25

Показники роботи підприємства за два роки

Показники	Рік	
	базовий	звітний
Обсяг товарної продукції в порівняних цінах, тис. грн	5 126	5 250
Середньорічна чисельність працюючих, осіб	1 344	1 402
Середньорічна вартість основних виробничих фондів, тис. грн	1 680	1 720

Методичні рекомендації до виконання завдань 35,36

Для підприємств встановлені наступні узагальнюючі показники ефективності виробництва:

темпи зростання виробництва товарної і чистої продукції;

виробництво товарної продукції на гривню витрат;

витрати на гривню товарної продукції;

відносна економія ресурсів (основних виробничих фондів, нормованих оборотних коштів, матеріальних витрат, фонду оплати праці);

загальна рентабельність виробництва;

рентабельність продукції.

Темпи зростання виробництва товарної продукції, (T_3) %:

$$T_3 = \frac{ТП_3}{ТП_6} \times 100 \%, \quad (53)$$

де $ТП_3$, $ТП_6$ – вартість товарної продукції відповідно в звітному і базовому періодах, грн.

Обсяг чистої продукції (ЧП) визначається за формулою:

$$ЧП = ТП - М - А, \quad (54)$$

де $М$ – матеріальні витрати, грн;

$А$ – амортизація основних фондів, грн.

Цей показник можна також розрахувати за формулою:

$$ЧП = П + З, \quad (55)$$

де $П$ – прибуток від реалізації товарної продукції, грн,

$З$ – фонд заробітної плати промислово – виробничого персоналу, грн.

Показник виробництва продукції на гривню витрат (E_r):

$$E_r = \frac{ТП}{С}, \quad (56)$$

де $ТП$ – річний обсяг товарної продукції в оптових цінах без ПДВ, грн;

$С$ – повна собівартість річного обсягу товарної продукції, грн.

Витрати на гривню товарної продукції (E_T):

$$E_T = \frac{С}{ТП}. \quad (57)$$

Відносна економія ресурсів i -го виду (E_{pi}) (основних виробничих фондів, нормованих оборотних коштів, матеріальних витрат і фонду оплати праці):

$$E_{pi} = P_{i6} \times K_3 - P_{i3}, \quad (58)$$

де P_{i3} , P_{i6} – середньорічна вартість ресурсів i -го виду в звітному і базовому роках відповідно, грн;

K_3 – індекс зростання обсягу товарної продукції в звітному році порівняно з базовим:

$$K_3 = \frac{ТП_3}{ТП_6}. \quad (59)$$

Загальна рентабельність ($P_{\text{заг}}$) характеризує ефективність використання виробничих фондів. Її визначають як відношення річного обсягу балансового прибутку (Π_6) до суми середньорічної вартості основних виробничих фондів (ОФ) і нормованих оборотних коштів (ОС):

$$P_{\text{заг}} = \frac{\Pi_6}{\text{ОФ} + \text{ОС}} \times 100 \%. \quad (60)$$

Рентабельність продукції ($P_{\text{пр}}$) визначається як відношення річного обсягу прибутку, отриманої від реалізації даної продукції, до собівартості річного обсягу цієї продукції у відсотках:

$$P_{\text{пр}} = \frac{\Pi_{\text{пр}}}{C_{\text{пр}}} \times 100 \%, \quad (61)$$

де $\Pi_{\text{пр}}$ – прибуток від реалізації продукції, грн;
 $C_{\text{пр}}$ – собівартість продукції, грн.

Показники ефективності використання живої праці:

продуктивність праці;

темпи зростання продуктивності праці;

частка приросту продукції за рахунок підвищення продуктивності праці;

відносна економія живої праці в середньорічній кількості працівників;
 фондоозброєність.

Продуктивність праці (ПП) вимірюють середньорічним виробітком чистої, товарної (валової) продукції на одного працюючого і визначають діленням річного обсягу товарної (або чистої чи валової) продукції (ТП або ЧП чи ВП) на середньорічну кількість працюючих (КР):

$$\text{ПП} = \frac{\text{ТП}}{\text{КР}}. \quad (62)$$

Темпи зростання продуктивності праці в звітному періоді ($T_{\text{пп}}$) визначають як відношення продуктивності праці в звітному періоді ПП_3 до продуктивності праці в базовому періоді ПП_6 :

$$T_{\text{пп}} = \frac{\text{ПП}_3}{\text{ПП}_6} \times 100 \%. \quad (63)$$

Частка приросту товарної (чистої, валової) продукції ($\Delta Ч_{\text{пп}}$) за рахунок підвищення продуктивності праці:

$$\Delta Ч_{\text{пп}} = \left(1 - \frac{P_{\text{кп}}}{P_{\text{тп}}}\right) \times 100 \%, \quad (64)$$

де $P_{\text{кп}}$ – темп приросту кількості працюючих, %;

$P_{\text{тп}}$ – темп приросту товарної (чистої, валової) продукції, %.

Економію живої праці в середньорічній чисельності працівників ($E_{\text{чр}}$) обчислюють як різницю між середньорічною чисельністю працюючих, розрахованою на планований обсяг виробництва продукції виходячи з продуктивності праці базового року, і передбаченою в звітному році середньорічною кількістю працюючих:

$$E_{\text{чр}} = КП_6 \times K_3 - КП_3, \quad (65)$$

де $КП_6$ – середньорічна кількість промислово-виробничого персоналу (працюючих) у базовому році, осіб;

K_3 – індекс зростання обсягу товарної продукції в звітному році порівнянно з базовим;

$КП_3$ – передбачена в звітному році середньорічна кількість працюючих, осіб.

Фондоозброєність ($\Phi_{\text{озбр}}$) розраховують як відношення середньорічної вартості основних виробничих фондів ОФ до середньорічної кількості працюючих КП.

Завдання 37

Використовуючи дані табл. 26, порівняти два варіанти заходу щодо вдосконалення технології виробництва та обрати ефективніший з них. Варіанти характеризуються стабільністю щорічних результатом та потребують 2 місяці для впровадження. Потрібно визначити річний економічний ефект від його використання, термін окупності додаткових капітальних вкладень та коефіцієнт ефективності капітальних вкладень. Запланований на розрахунковий рік об'єм випуску продукції становить 2 500 шт. Середня величина річного банківського відсотку за вкладаннями – 10 %.

**Показники роботи підприємства за умови різних варіантів заходів
щодо вдосконалення технології виробництва**

Показники	Варіанти	
	А	Б
Собівартість одиниці продукції, грн/шт.	10,2	9,8
Питомі капітальні вкладення у виробничі фонди (на початок розрахункового року), на одиницю продукції, грн/шт.	13,4	13,6
Вартісна оцінка супутніх соціально-корисних результатів у розрахунку на одиницю продукції, грн/шт.	0,11	0,13

Завдання 38

За даними табл. 27 визначити сумарні капітальні вкладення, наведені з урахуванням фактора часу до моменту початку й закінчення розроблення інновації, виходячи з таких даних: строк проведення науково-дослідної роботи – 3 роки, дослідно-конструкторської роботи – 2 року; строк освоєння нової техніки – 2 роки. У табл. 27 дано розподіл капітальних вкладень за роками. Нормативний коефіцієнт приведення різночасних витрат і результатів – 0,1.

Таблиця 27

**Розподіл капітальних вкладень в розроблення нової техніки
за роками, млн грн**

Етапи розробки нової техніки	Номер року	Варіант А	Варіант Б
Науково-дослідні роботи	1	10	4
	2	5	6
	3	4	9
Дослідно-конструкторські роботи	4	8	12
	5	16	15
Освоєння нової техніки	6	20	18
	7	30	20

Методичні рекомендації до виконання завдань 37 і 38

Вибір кращого варіанта рішення технічної чи господарської задачі з ряду можливих, які характеризуються стабільністю щорічних результатів,

та коротким періодом інвестування можна робити за критерієм приведених (економічних) витрат з урахуванням вартісної оцінки супутніх результатів. Кращим є варіант, що забезпечує мінімальну величину економічних витрат з урахуванням альтернативних витрат і вартісної оцінки супутніх результатів (Z_i) на чи одиницю необхідний річний обсяг виробництва:

$$Z_i = C_i + E_M K_i - E_{Ci} \rightarrow \min, \quad (66)$$

де C_i – собівартість продукції за i -м варіантом, грн;

E_M – коефіцієнт мінімальної ефективності капітальних вкладень (приймається рівним середній величині реального річного банківського відсотка);

K_i – капітальні вкладення за i -м варіантом, грн;

E_{Ci} – вартісна оцінка супутніх результатів за i -м варіантом (економічних, соціальних, екологічних), грн.

Величина $E_M \cdot K$ відображає втрати доходу у вигляді банківського відсотка (альтернативні витрати) у результаті відволікання ресурсів для фінансування заходу НТП.

Якщо порівнювані варіанти капітальних вкладень відрізняються тривалістю впровадження проекту, розподілом поточних і капітальних витрат за роками, то капітальні вкладення і поточні витрати за варіантами приводяться до одного моменту часу – моменту початку або закінчення будівництва.

Капітальні вкладення за варіантами, приведені до початку розроблення інновації ($K_{\text{пр.поч}}$):

$$K_{\text{пр.поч}} = \sum_{t=1}^T \frac{K_t}{(1 + E_{\text{НП}})^{t-1}}, \quad (67)$$

де T – термін розроблення інновації, роки;

K_t – капітальні вкладення в t -му році будівництва, грн;

$E_{\text{НП}}$ – норматив приведення, що відображає середню величину реального банківського відсотка закладами;

t – порядковий номер року будівництва.

Капітальні вкладення, приведені до моменту закінчення розроблення інновації ($K_{\text{пр.зак}}$):

$$K_{\text{пр.зак}} = \sum_{t=1}^T K_t \times (1 + E_{\text{НП}})^{T-t}. \quad (68)$$

Економічний ефект у році t (E_t) від інвестиційних проектів, що характеризуються стабільністю щорічних результатів і коротким періодом інвестування, можна визначати як різницю приведених (економічних) витрат з урахуванням вартісної оцінки супутніх результатів за порівнюваними варіантами:

$$E_t = (Z_{1t} - Z_{2t}) \times A_{2t}, \quad (69)$$

де Z_{1t} , Z_{2t} – приведені витрати з урахуванням вартісної оцінки супутніх корисних результатів на одиницю виробленої продукції (роботи) відповідно за базовим і новим варіантами у році t , грн;

A_{2t} – річний обсяг виробництва продукції (роботи) за новим варіантом в розрахунковому році, в натуральних одиницях.

Рекомендована література

Основна

1. Афанасьєв М. В. Економіка підприємства : навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни / М. В. Афанасьєв, А. Б. Гончаров ; [за ред. М. В. Афанасьєва]. – Харків : ВД "ІНЖЕК", 2003. – 410 с.
2. Бюджетний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 37–38. – С. 189.
3. Ворст Й. Економіка фірми / Й. Ворст, П. Ревентлоу. – Москва : Высшая школа, 1994. – 280 с.
4. Господарський кодекс України // Офіційний вісник України. – 2003. - № 11. – С. 303–458.
5. Економіка підприємства / за ред. І. М. Бойчук. – Київ : Каравела ; Львів : Новий Світ, 2000. – 292 с.
6. Економіка підприємства : навч. посіб. / А. В. Шегда, Т. М. Литвиненко, М. П. Нахаба та ін. ; за ред. А. В. Шегди. – 3-тє вид., випр. – Київ : Знання-Прес, 2003. – 335 с.
7. Економіка підприємства : навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни / за ред. Г. О. Швиданенко. – Київ : КНЕУ, 2000. – 248 с.
8. Економіка підприємства : підручник / за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. С. Ф. Покропивного. – Київ : КНЕУ, 2003. – 608 с.

9. Економіка підприємства : Зб. практ. задач і конкретних ситуацій / за ред. С. Ф. Покропивного. – Київ : КДЕУ, 2000. – 327 с.
10. Конституція України (Основний закон) // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – С. 141.
11. Міщенко В. Я. Економіка виробничо-підприємницької діяльності / В. Я. Міщенко, П. А. Орлов, Е. Ф. Пеліхов. – Київ : ІСТО, 1995. – 256 с.
12. Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку: нормативна база. – Харків : Курсор, 2000. – 102 с.
13. Податковий кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 3. – С. 1064.
14. Предпринимательство : учебник для вузов / под ред. проф. В. Я. Горфинкеля, Г. Б. Поляка, В. А. Швандара. – Москва : Банки и биржи, ЮНИТИ, 1999. – 476 с.
15. Про Положення про державне регулювання цін (тарифів) на продукцію виробничо-технічного призначення, товари народного споживання, роботи і послуги монопольних утворень : Постанова кабінету міністрів України // Бізнес. – 1996. – № 9. – С. 15–20.
16. Про удосконалення порядку формування цін : Постанова Кабінету Міністрів України // Українські ділові новини. – 1999. – № 1.
17. Селезнев В. В. Основы рыночной экономики Украины : учебное пособие / В. В. Селезнев. – Киев : А.С.К., 1999. – 544 с.
18. Харів П. С. Економіка підприємства : збірник задач і тестів / П. С. Харів. – Київ : Знання-Прес, 2001. – 301 с.
19. Шаповал В. Економіка підприємства. Уведення в спеціальність / В. Шаповал. – Дніпропетровськ : ДУЕП, 2002. – 286 с.
20. Швецов В. П. Экономические основы предпринимательской деятельности / В. П. Швецов. – Москва : Экономика, 2000. – 196 с.
21. Экономика : учебник / под ред. А. С. Булатова. – Москва : БЕК, 1995. – 632 с.
22. Экономика предприятия / под ред. В. М. Семенова. – Москва : Центр экономики и маркетинга, 1996. – 184 с.
23. Экономика предприятия / под ред. В. Я. Горфинкеля. – Москва : ЮНИТИ-ДАНА, 2001. – 718 с.
24. Экономика предприятия / под ред. Грузинова В. П. – Москва : Банки и биржи ; ЮНИТИ-ДАНА, 1998. – 320 с.
25. Экономика предприятия / под ред. Л. Г. Мельник. – Сумы : Унив. кн., 2002. – 631 с.

26. Экономика предприятия : учеб. пособ. / П. А. Орлов, Т. П. Прохорова, Р. А. Коломиец и др. ; [под общей редакцией П. А. Орлова]. – Харьков : РИО ХГЭУ, 2000. – 400 с.

27. Экономика предприятия : учебник / под ред. О. И. Волкова. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : ИНФРА-М, 2001. – 520 с.

28. Экономика предприятия : учебник для вузов / под ред. Ф. К. Беа, Э. Дихтла, М. Швайцера ; пер. с нем. – Москва : ИНФРА-М, 1999. – 928 с.

Додаткова

29. Андрощук Г. А. Экономическая безопасность предприятия: защита коммерческой тайны / Г. А. Андрощук. – Киев : Изд. Дом "Ин Юре", 2000. – 398 с.

30. Басовский Л. Е. Управление качеством / Л. Е. Басовский. – Москва : ИНФРА-М, 2003. – 211 с.

31. Белых Л. П. Реструктуризация предприятия / Л. П. Белых. – Москва : ООО "Изд-во ЮНИТИ-ДАНА", 2001. – 398 с.

32. Бирман Г. Экономический анализ инвестиционных проектов / Г. Бирман, С. Шмидт ; пер. с англ. – Москва : Банки и биржи, ЮНИТИ-ДАНА, 1997. – 632 с.

33. Бусыгин А. В. Предпринимательство / А. В. Бусыгин. – Москва : Дело, 1999. – 640 с.

34. Карлоф Б. Деловая стратегия / Б. Карлоф ; пер. с англ. – Москва : Экономика, 1991. – 240 с.

35. Колегаев Р. Н. Экономическая оценка качества и оптимизация системы ремонта машин / Р. Н. Колегаев. – Москва : Машиностроение, 1980. – 370.

36. Окрепилов В. В. Управление качеством : учебник для ВУЗов / В. В. Окрепилов. – 3-е изд., доп. перераб. – Санкт-Петербург : ОАО "Издательство "Наука", 2000. – 912 с.

37. Орлов П. А. Государственная амортизационная политика / П. А. Орлов, С. П. Орлов // Экономика Украины. – 1998. – № 8. – С. 31–37.

38. Орлов П. А. Менеджмент качества и сертификация продукции : учебное пособие / П. А. Орлов. – Харьков : Издательский Дом "ИНЖЭК", 2004. – 304 с.

39. Орлов П. А. Обоснование цен на машины производственного назначения на основе учета их эффективности : научное издание / П. А. Орлов, Н. И. Алдохина. – Харьков : ХНЭУ, 2004. – 212 с.

40. Орлов П. Сравнительная оценка эффективности капитальных вложений / П. Орлов // Экономика Украины. – 2004. – № 1(498). – С. 27–32.
41. Орлов П. Ускоренная, неускоренная и замедленная системы амортизации (Теоретические аспекты) / П. Орлов, С. Орлов // Бизнес-информ. – 2002. – № 11–12. – С. 33–35.
42. Пономаренко В. С. Стратегічне управління підприємством : [монографія] / В. С. Пономаренко. – Харків : Основа, 1999. – 620 с.
43. Предпринимательская деятельность: проблемы, пути, решения / под ред. В. Н. Гриневой. – Симферополь : АНАЮРТ, 1995. – 270 с.
44. Пунин Е. И. Ценообразование в международной торговле: теория и практика формирования цен в условиях научно-технической революции / Е. И. Пунин. – Москва : Международные отношения, 1986. – 280 с.
45. Синецкий Б. И. Внешнеэкономические операции: организация и техника / Б. И. Синецкий. – Москва : Международные отношения, 1989. – 384 с.
46. Твисс. Б. Управление научно-техническими нововведениями / Б. Твисс. – Москва : Экономика, 1989. – 342 с.
47. Хонко Я. Планирование и контроль капиталовложений / Я. Хонко. – Москва : Экономика, 1987. – 320 с.
48. Хоскинг А. Курс предпринимательства : практическое пособие / А. Хоскинг ; пер. с англ. – Москва : Международные отношения, 1993. – 352 с.

Інформаційні ресурси

49. Ліга Бізнес Інформ. – Режим доступу : www.liga.net.
50. Офіційний портал Верховної Ради України. – Режим доступу : www.rada.gov.ua.
51. Право України. – Режим доступу : www.legal.com.ua.
52. Професійна правова система. – Режим доступу : www.nau.kiev.ua.

Методичне забезпечення

53. Офіційний сайт дистанційного навчання ХНЕУ ім. Семена Кузнеця. – Режим доступу : <http://www.ikt.hneu.edu.ua/login/index.php>.

Додатки

Додаток А
Зразок титульного аркуша контрольної роботи

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

Кафедра економіки
та маркетингу

**КОНТРОЛЬНЕ ЗАВДАННЯ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
"ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА"**

Студент ___ курсу, гр. _____

заочного факультету,

напряму підготовки 6.030507"Маркетинг"

Навчальний шифр:

Студент _____

(підпис)

Викладач: _____

(підпис)

Харків, _____

Зміст

Вступ.....	3
Порядок виконання контрольних завдань	3
Теоретичні запитання	4
Практичні завдання.....	9
Рекомендована література.....	46
Основна	46
Додаткова	48
Інформаційні ресурси	49
Методичне забезпечення	49
Додатки.....	50

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

**Контрольні завдання
та методичні рекомендації до їх виконання
з навчальної дисципліни
"ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА"
для студентів напряму підготовки
6.030507 "Маркетинг"
заочної форми навчання**

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Укладачі: **Рожко Віктор Іванович**
Щетинін Валерій Михайлович

Відповідальний за видання *П. А. Орлов*

Редактор *В. О. Бутенко*

Коректор *В. О. Бутенко*

План 2016 р. Поз. № 86 ЕВ. Обсяг 52 с.

Видавець і виготовлювач – ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, просп. Науки, 9-А

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
ДК № 4853 від 20.02.2015 р.*